

Марина Слатвінська
завідувач кафедри фінансів,
доктор економічних наук, професор
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна
slatmou@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-7356-1189

ФІНАНСОВІ СТИМУЛИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ І ПОСТВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

В умовах воєнного стану та поствоєнного відновлення України індустріальні парки набувають особливої значущості. Вони є невід'ємною складовою системи заходів, які запроваджуються для стимулювання промислового виробництва, зростання зайнятості населення, залучення інвестицій та вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів. Загалом функціонування індустріальних парків дозволяє вирішувати низку проблем і формувати промислові потужності, стимулювати зростання суміжних галузей, розвиток людського капіталу та створення нових робочих місць. За умов сьогодення їхня діяльність є перспективою повоєнного відновлення української економіки. Втім, як доводить досвід та емпіричні дослідження, лише мала частина проєктів зі створення індустріальних парків вважається успішною.

Чинна законодавча база створила умови для формування і функціонування низки індустріальних парків в Україні. Їхнє функціонування націлене на досягнення таких короткострокових результатів для економіки держави, як: створення сприятливих правових, фінансових та організаційних умов для розвитку бізнесу на окремо виділеній території міста; збільшення обсягу залучених інвестицій; покращення стану та якості інженерної та дорожньо-транспортної інфраструктури міст; отримання результатів інженерно-геологічних та інженерно-геодезичних досліджень території

полів фільтрації, розробка заходів з її відновлення; створення нових робочих місць; створення безпечних умов праці за рахунок впровадження нових технологій на виробництві; створення нових підприємств з високим потенціалом інноваційного розвитку, зростання доданої вартості.

Втім, як доводить аналіз структури індустріальних парків за окремими територіями, вони нерівномірно розміщені по географічній мапі України. рис.1.

Найбільша їх кількість сконцентрована у Львівській та Київській областях, а також у Закарпатській, Дніпропетровській тощо.

Рис. 1. Розміщення індустріальних парків в Україні за регіонами [1]

Тоді як метою регіональної економічної політики за всіма напрямками є усунення або зменшення впливу регіональних диспропорцій у соціально-економічному розвитку різних регіонів України. Існує багато причин цього дисбалансу, головним чином: нерівномірний розподіл промислових підприємств, що, у свою чергу, приводить до перерозподілу кількості найманих та зайнятих осіб і загалом формування систем розселення в межах окремих територій, розбудови соціальної інфраструктури, виникненню екологічних проблем, соціально-економічних криз, на які різні регіони реагують по-різному.

В період широкомасштабного вторгнення поглибилися проблемні аспекти та зросли дисбаланси розвитку суб'єктів господарювання. Обстріли українських міст продовжуються, процес постачання енергоресурсів ускладнений і це впливає на економіку. Відбудова постраждалих регіонів ще не розпочалася у повному обсязі, адже незавершені бойові дії створюють додаткові перешкоди для неї.

В реаліях сьогодення, коли ресурси обмежені, очікується підтримка від іноземних партнерів. Україні потрібно дотримуватися реалізації політики відновлення та розвитку, аби така підтримка точно відбулася. Вона має реалізовуватися враховуючи інтереси суспільства, на основі даних і не суперечити ключовій стратегії розвитку території й держави загалом. Водночас необхідно скеровувати національну політику щодо трансформації економічної структури та трансформації моделі економічного розвитку на основі надання пріоритету розвитку високотехнологічних виробництв, інноваційних підприємств на основі активної розбудови індустріальних парків, як базису залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій.

Варто зауважити, що Україна доволі пізно почала займатися осмисленою регіональною політикою. Перший указ про затвердження Концепції державної регіональної політики з'явився лише 25 травня 2001 року (№341/2001), Міністерство регіонального розвитку – лише 2007 року, а рамковий Закон «Про засади державної регіональної політики» було ухвалено тільки 2015-го, уже після початку війни з рф [2; 3].

В наслідок військових дій та широкомасштабного вторгнення рф Україна втратила значну частину свого промислового потенціалу, економічна структура багатьох регіонів зазнала значних змін. З початком війни і окупацією східних регіонів 2014–2015 років Україна зіштовхнулася з важким викликом в своїй новітній історії – окупація територій та втрата підприємств важкої, добувної та металургійної промисловості. А також з великою кількістю внутрішньо переміщених осіб із зони бойових дій. Згідно відкритих даних понад 1,5 мільйона осіб перемістились із окупованих регіонів сходу. Водночас зазнали релокації низка підприємств, які

здійснювали свою діяльність на тих територіях. За даними ООН з 2022 року Україну залишили близько 6,5 мільйонів людей [4]. На жаль, відслідкувати зміну динаміки біженців майже неможливо і більш точних даних наразі не існує. Кількість ВПО суттєво змінилася порівняно з роками, що передували 24.02.2022 року. Втім переміщені особи, які є достатньо кваліфікованими, переважно сконцентровані в великих містах чи поблизу їх, з метою подальшого працевлаштування. Наприклад, на 2023 рік у Київській області було сконцентровано 332 тис. осіб, у Львівській області – 239,5 тис. осіб, в Одеській області – 218,5 тис. осіб, у Вінницькій області – 170,1 тис. осіб, у Закарпатській області – 143,7 тис. осіб, у Івано-Франківській області – 133,8 тис. осіб, у Хмельницькій області – 141,2 тис. осіб, в Миколаївській області – 119,5 тис. осіб тощо.

Повернення українських біженців та внутрішньо переміщених осіб на попередні місця постійного проживання є ключовим чинником відновлення регіонів. Формування сприятливих умов для такого повернення може сприяти прискоренню цього процесу, що слід враховувати при плануванні реконструкції зруйнованої інфраструктури та відновлення економіки регіону й створення преференційних умов для функціонування суб'єктів господарювання.

Головна сила країни – її люди. Головним інструментом розвитку жителів регіону та країни в цілому є інфраструктура. Війна зруйнувала значну частину інфраструктури країни. За різними оцінками, до 2030 року в Україні проживатиме від 30 до 35 мільйонів людей.

Світовий досвід доводить, що індустріальні парки є одним із ефективних організаційно-економічних інструментів прискорення соціально-економічного розвитку регіону, формування «регіональних точок зростання» через систему стимулювання організаційно-економічних умов для резидентів і учасників індустріальних парків.

Регіональна політика є ще більш важливою в умовах війни та післявоєнної відбудови. Як країна з великою територією, Україна стикається з проблемою нерівномірного розвитку в різних регіонах. Це природно з географічної точки зору для подібних країн. Доступ до моря та портів є перевагою при створенні промислових

кластерів та індустріальних парків, а вища щільність населення в міських районах завжди сприятиме розвитку бізнес-середовища та створюватиме умови для зростання ВРП й ВВП.

Інвестиції від іноземних інвесторів є головним джерелом фінансування розвитку індустріальних парків в країнах з розвиненою економікою. Ці інструменти не обмежуються простою географічною територією, а натомість мають бути спрямовані на спрощення регуляторних процесів, підвищення податкових і кредитних ставок для інвесторів капіталу та розвиток промислових парків, економічних зон у майбутньому. Україна має створити власні переваги в конкуренції, щоб сприяти внутрішньому та зовнішньому фінансуванню економічного розвитку, це суттєво вплине на українську економіку і у майбутньому зможе забезпечити зростання.

Формування та розвиток індустріальних парків як потужних полюсів економічного зростання, поширення їх впливу на соціально-економічний розвиток прилеглих територій, є необхідними передумовами побудови ефективних механізмів післявоєнної відбудови України. А поживавлення ділової активності сприятиме усуненню територіальних диспропорцій і внутрішньо-регіональної асиметрії соціально-економічного розвитку за рахунок зміцнення економічного потенціалу локальних просторових утворень, у тому числі територіальних громад.

Таким чином, напрацювання дієвих організаційно-інституційних та економічних механізмів формування та регулювання сфери діяльності індустріальних парків має: підвищити економічну спроможність територіальних громад, беручи за основу стимулювання локальних рівнів ділової активності, забезпечити соціально-економічну інтегрованість і збалансованість регіонального розвитку; створити сприятливі умови для реалізації конкурентних переваг різних видів господарської діяльності у сфері переробної промисловості, переробки промислових та/або побутових відходів, альтернативної енергетики, зберігання енергії, а також науково-технічної діяльності, діяльності у сфері інформації і електронних комунікацій та оптимально поєднати підприємства різних галузей у регіоні з використанням просторово-секторальної структури його

економіки, оптимізувати вибір місця локалізації таких суб'єктів господарювання, підвищити рівень капіталізації регіону та його зовнішньоекономічної інтегрованості.

Інвестиційна, інноваційна, соціальна, бюджетна, податкова та регіональна політики повинні розглядатися у комплексі як інструменти сприяння розвитку індустріальних парків.

Сучасна регіональна політика – це новий підхід, який характеризується: стратегією регіонального розвитку (на рівні держави та кожного регіону), що враховує різноманітні прямі та непрямі чинники, які впливають на результати місцевого бізнесу; потенціальними унікальними активами для регіону; постійним пошуком можливостей для розвитку, а не зосередження на його обмеженнях чи потребі в допомозі; системою багаторівневого управління регіональним розвитком, яка передбачає участь як центральних, так і місцевих чиновників та всіх інших зацікавлених у цьому суб'єкті сторін. Підвищення потенціалу управління як на місцевому, так і на регіональному рівнях.

Державна стратегія регіонального розвитку розглядає створення індустріальних парків як механізм запобігання зростанню диспропорцій, що гальмують розвиток регіонів. Стратегією передбачається надання державної підтримки суб'єктам господарювання, що створюють індустріальні парки як «точки зростання» та розв'язують проблеми зайнятості населення, активізації економічної ініціативи, розвитку підприємництва на місцевому рівні.

Національною економічною стратегією на період до 2030 року визначено стратегічний курс державної політики щодо підвищення інвестиційної привабливості, що включає розширення та створення нових індустріальних парків, створення умов для ведення бізнесу в межах індустріального парку [5].

Індустріальні парки, як доводить зарубіжний досвід, є найбільш ефективною бізнес-моделлю для формування громад з потужними територіальними активами та можливостями, які дозволяють концентрувати фінансові ресурси на рівні окремих територій.

Водночас це відповідає Національній економічній стратегії на період до 2030 року, а саме Стратегічній цілі 3 «Посилення

конкурентоспроможності виробленої в Україні промислової продукції, впровадження ресурсо- та енергоефективних технологій» Напрям 10 «Промисловість», якою передбачено заходи стимулювання розвитку циркулярної економіки, підвищення ресурсоефективності [5].

Враховуючи, що індустріальні парки є базисом для залучення інвестицій є сенс проаналізувати тенденції залучення інвестицій за окремими територіями та співставити структуру індустріальних парків в Україні за територіями їх розміщення.рис.2

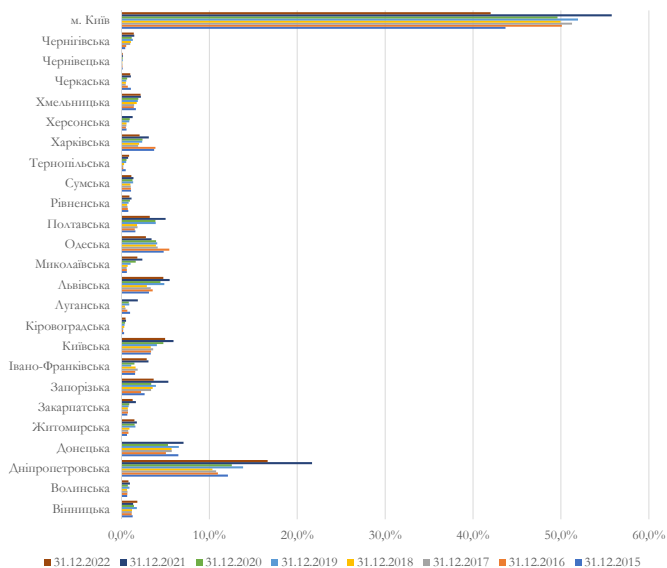

Рис. 2. Динаміка частки прямих інвестицій за областями в період з 2015 по 2022 рр. [6]

Проведений аналіз свідчить, що за період 2015-2021 рр. прямі інвестиції в Україну зросли на 19737,4 млн дол. США, або на 43%. Зростання спостерігається по всім регіонам (найбільше Дніпропетровська +79%, Житомирська – у 2,8 рази, Закарпатська – у 2,5 рази, Запорізька та Івано-Франківська – у 2 рази; Миколаївська – в 3,9 раз, Полтавська – в 3,1 рази, Чернігівська – в 3,3 рази, Херсонська – в 2,2 рази).

Аналіз показує, що на тлі загального зростання, по деяких регіонах за період 2015-2021 рр. спостерігалось скорочення прямих інвестицій: Одеська область (скорочення на 639 млн дол. США, або на 23,3%), Харківська обл. (скорочення на 280 млн дол. США, або на 16,7%); Черкаська обл. (зменшення на 1% або на 3 млн дол. США).

В 2022 році, в порівнянні з попереднім довоєнним 2021 роком прямі інвестиції в Україну скоротились на 22,5%. Втім має місце нерівномірний розподіл інвестицій за регіонами України. Наприклад, за рядом областей частка інвестицій не перевищує 1% від загального обсягу по Україні (Волинська (0,6-0,9%); Кіровоградська (0,2-0,5%); Рівненська (0,7-1%); Тернопільська (0,2-0,9%), Херсонська (0,5-1%), Черкаська (0,5-1%); Чернівецька (0,1-0,2%), Закарпатська (частка зросла від 0,7 до 1,6% в 2021 р.)).

Натомість є регіони, де ця частка знаходиться в межах від 1% до 3% (Вінницька (1,2%-1,8%), Івано-Франківська (1,6%-3%), Миколаївська (ріст від 0,6% до 2,4% в 2015 р.), Сумська (1-1,4%), Хмельницька (1,4%-2,2%); Чернігівська (0,4-1,5%)). Регіони, частка яких знаходиться в межах 1-3% від загального обсягу по Україні – Вінницька (1,33%), Житомирська (1,76%), Закарпатська (1,64%), Луганська (1,86%), Івано-Франківська (3%), Миколаївська (2,4%), Рівненська (1,15%); Сумська (1,36%), Харківська (3,1%), Херсонська (1,27%), Хмельницька (2,2%); Чернігівська (1,46%) – 12 [6].

Регіони, частка яких становить 3-10% від загального обсягу по Україні: Донецька -7%, Запорізька – 5,34%, Київська – 5,93%, Львівська – 5,49%, Одеська – 3,42%, Полтавська – 5%. [6] Дніпропетровська – 21,7%, м. Київ – 55,8%. Тобто, два регіони забезпечують 77% прямих інвестицій в Україну.

Співставивши обсяги прямих інвестицій за окремими територіями та територіальну розгалуженість індустриальних парків в Україні очевидно, що простежується пряма залежність між цими показниками. Це свідчить про вагомий потенціал функціонування індустриальних парків у питанні залучення інвестицій.

За період 2021-2022 роки в зв'язку з повномасштабною збройною агресією рф, спостерігається різке скорочення прямих

інвестицій в Україну на 14760 млн дол. США або на 23,3%. Найбільше падіння спостерігається по областях: Запорізька (-31,2%); Харківська (-33,2%); Полтавська (-36%). Падіння обсягу прямих інвестицій в Україну спостерігається по всім регіонам, крім Вінницької та Тернопільській областей, по яким спостерігається зростання (на 5 та 15% відповідно).

За період, що був проаналізований Україна мала надходження прямих інвестицій з 94 країн (51% від загальної кількості країн). Найвищою в надходженні прямих інвестицій є частка країн Європейського Союзу – більше 70%. Так, в 2015 р. надходження країн ЄС становили 77,6%, в 2021 р – 74,1%, в 2022 р. - 74,4%.

За період 2015-2021 рр. надходження прямих інвестицій від країн Європейського Союзу зросли на 13040 млн дол., або на 36,5%. Найбільшими інвесторами в Україну серед країн ЄС в 2015-2021 рр. були такі країни, за даними за 2021 р., як [6]: Кіпр – 42,8%; Нідерланди – 29,2%; Німеччина – 8,4%; Франція – 3,7%; Австрія – 5,5%; Польща – 3,4%, Швеція – 2%, Мальта – 2,1%. Водночас частка Кіпру за аналізований період була незмінною 41-45%; Нідерланди – 22-29%. Тобто фактично дві країни, Кіпр і Нідерланди, формували близько 70% всіх інвестицій, які надходили в Україну в 2015-2021 рр.

За цей період найбільше зросли прямі інвестиції в Україну з наступних країн: Нідерланди на 5762 млн дол.; Кіпр на 4684 млн дол.; Німеччина на 1075,7 млн дол.; Австрія на 583,7 млн дол.; Польща на 346,7 млн грн, Швеція на 300,5 млн грн. Найнижчу частку інвестицій в Україну мали такі країни ЄС як Греція, Румунія – 0,1%, Хорватія -0,02%.

Частка країн, які не є членами ЄС, в прямих іноземних інвестиціях складала, за даними 2021 р. близько 26%. Головні інвестори в даній групі – Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (частка 6,2%), Швейцарія – 5,8%, США- 4,1%; Люксембург – 4,4%, Британські Віргінські Острови – 2,1%, Туреччина – 1,7%.

Частка країн швидко зростаючих економік світу в інвестиціях в Україну є незначною. Китай інвестував в економіку України в 2021 р. 140 млн дол., що становить 0,4% від загальних інвестицій в Україну. Проте, відмічаємо, що за період 2015-2021 рр. інвестиції з Китаю в Україну зросли в 5 раз., з 24,8 млн дол. до 140 млн дол.

Інвестиції з Індії в Україну залишаються на низькому рівні і в 2021 р. склали 20 млн дол., що становить 0,06% від загального обсягу.

Проведений аналіз інвестицій за видами економічної діяльності за 2015-2021 рр. засвідчив тенденцію до зростання, а саме до 19737,4 млн дол., або на 142,9%. Аналіз інвестицій за зазначений період свідчить про нерівномірність їх надходжень. Так, зниження інвестицій в порівнянні з попереднім періодом спостерігалось в 2018 р. на 2%, в 2020 р. на 4%. В 2022 р. прямі інвестиції скоротились на 22% [6]

Найбільшу частку за видами економічної діяльності займають прямі інвестиції в галузь промисловості. Їх питома вага в загальних надходженнях інвестицій зросла за період 2015-2021 рр. з 34,3% (15801,4 млн дол.) в 2015 р. до 62,5% (28747,5 млн дол.) в 2021 році. Найбільше зростання спостерігається за період 2020-2021 рр., на 141%. В 2022 р. прямі інвестиції в галузь промисловості скоротились на 26%, або 7407,7 млн дол.

Серед галузей промисловості найбільшу частку становлять прямі інвестиції в переробну промисловість, за досліджуваний період в межах 55-72% від загальних інвестицій в промисловість. Значне зростання обсягу прямих інвестицій спостерігалось в 2021 р. на 127% в порівнянні з попереднім періодом. Загалом за період 2015-2021 рр. прямі інвестиції в добувну промисловість зросли на 150,8%, досягнувши в 2021 р. рівня 15711,3 млн дол. В 2022 р. прямі інвестиції в обробну промисловість скоротились на 24,2% , або 3809,4 млн дол.

Варто відмітити, що індустріальні парки, які мають керуючу компанію та надають звіти, розділять на конкурсній основі протягом 2024 року державну підтримку – 1 млрд грн, заплановану в державному бюджеті на 2024 рік, яка, ймовірно за все буде використана на інфраструктуру, на компенсації за під'єднання до мереж, на компенсації ставки за кредитами, узяними для розвитку та інвестицій. [7] Крім того передбачається створення Державного офісу розвитку індустріальних парків, як гарний досвід Сінгапуру, Туреччини, Польщі. Це дозволить індустріальним паркам бути точками зростання промисловості та економіки. [8]

Водночас, що в громадах, де функціонуватимуть індустріальні парки, прогнозується зростання робочих місць. І 1 долар державних інвестицій в інфраструктуру парку дозволить залучити 5-6 доларів приватних інвестицій[9].

Передбачається, що 1 гектар повноцінно завантаженого індустріального парку створить приблизно 50 робочих місць [9]. Відповідно, якщо громада має 60 га під індустріальний парк, то там можуть влаштуватися 3 000 працівників. Далі голова громади вирахе бодай середню зарплату, яка є в регіоні, і розуміє, скільки грошей він залучить у місцевий бюджет. завдяки додатковим робочим місцям, які створюватимуть у промислових парках, місцеві бюджети поповнюватиме податок на доходи фізичних осіб.

Експерти вважають, що один долар інвестицій в інфраструктуру ІП генерує додаткові 19 доларів протягом наступних 5 років, а також дозволяє залучити 5-6 доларів інвестицій. [10]

Інвестиційною нішою для України також є залучення інвестицій для розвитку ІТ. В цьому контексті слід відмітити набрання чинності Закону України від 15.07.2021 року №1667-ІХ «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» щодо запровадження в країні спеціального правового режиму для ІТ галузі – Дія City, який поширюється не тільки на резидентів Дія City, а й на всі ІТ компанії. Дія City передбачає інструменти для залучення інвестицій, механізми захисту прав на інтелектуальну власність, а також нову форму співпраці з фахівцями – гіг-контракти, – що поєднує в собі гнучкість фрілансу та соціальні гарантії. Також законом гарантовано стабільність, а саме держава гарантує ІТ-індустрії незмінність умов Дія City до 25 років.

Тобто, триває пошук моделі, яка раціонально поєднує та стимулює інвестиційні і трансформаційні процеси. Спостерігаються певні законодавчі кроки через механізм податкового регулювання та надання певних пільг, направлених на залучення інвестицій в економіку України.

У 2015-2019 роках обсяг прямих інвестицій в Україну зріс у п'ять разів до 5,86 млрд дол. При цьому обсяг податкових пільг зменшився на третину – з 2,53 млрд дол. у 2015 році до 1,65 млрд дол. у 2019 році (Рис. 3).

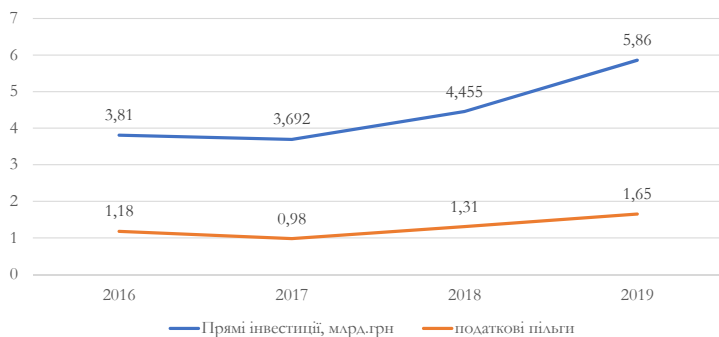

Рис. 3. Динаміка прямих інвестицій та податкових пільг за 2015-2019 рр. [6; 11]

Аналіз рис. 3 свідчить про наявність прямого лінійного взаємозв'язку між кількістю наданих пільг та залучених інвестицій. З огляду на таку тенденцію можна побудувати модель залежності прямих інвестицій від обсягу наданих пільг. Модель побудовано за допомогою функції MS Excel вбудованої опції «Аналіз даних», що відображено на рис. 4.

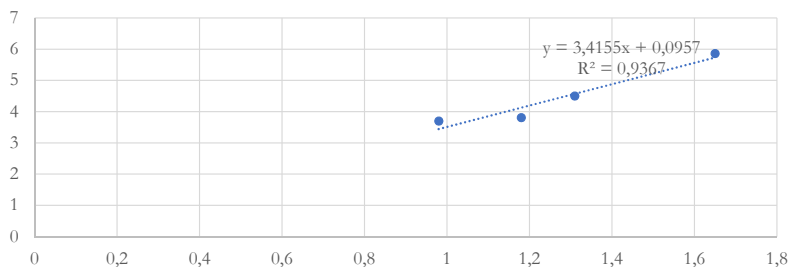

Рис. 4. Модель парної регресії залежності прямих інвестицій від обсягу податкових пільг (складено автором)

Одержана економіко-математична модель описується рівнянням: $y = 3,4155x + 0,0957$ де y – прями інвестиції, x – сума податкових пільг. Коефіцієнт детермінації дорівнює 0,94. Це пояснюється тим, що чинники описуються областю даних на 94%. Вивід висновків відображає високий ступінь залежності, а відтак зміни факторної ознаки (x), впливають на зміни результативної ознаки (y). Виходячи

з коефіцієнтів рівняння можна дійти висновку, що на 1 гривню приросту податкових пільг, інвестиції прирощуються на 3,4 грн.

Згідно дослідження Європейської бізнес Асоціації (ЄБА) інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості у 2023 році зазнав невеликого зниження порівняно з 2022 роком: 2,44 і 2,48 відповідно із 5 можливих. [12] У 2021 році індекс складав 2,40 балів.

Незважаючи на переважно негативну оцінку інвестиційного клімату директорів-членів ЄБА, майже вдвічі зросла кількість топ-менеджерів, які вбачають вигоди в нових інвестиціях в Україну.

На кінець 2023 року 84% директорів – членів ЄБА вважають інвестиційний клімат несприятливим. Однак, зменшилась кількість тих, хто вважає, що інвестиційний клімат в країні вкрай негативний від 37% у 2022 році до 24% у 2023 році. 48% респондентів вважають, що у 2024 році ситуація з інвестиційним кліматом залишиться незмінною, 38% очікують на погіршення клімату, 14% - сподіваються на покращення.

Найбільш суттєвою перешкодою для інвестицій згідно дослідження ЄБА – повномасштабна військова агресія проти України, корупція та слабка судова система.

Незважаючи на всі виклики та труднощі, які принесла війна в Україні, Уряд України працює над створенням умов для ефективного залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в економіку України. Запровадження пільг з оподаткування для значних інвестицій, стимулювання розвитку індустріальних парків, запровадження в країні спеціального правового режиму для ІТ галузі – Дія City є позитивним фактором для залучення інвестицій в Україну. Розроблено законодавчу базу щодо інвестування, надано перелік пільг та преференцій для залучення іноземного інвестування. Втім, для залучення прямих іноземних інвесторів більш вагомими є також і інші фактори: недосконала інфраструктура; протиріччя між макро- і мезорівнями (залежність регіонів) від загальнодержавної політики залучення зовнішніх інвестицій, високий рівень ризику, обумовлений політичною нестабільністю, високим рівнем зовнішнього і внутрішнього боргу, наявністю вагомого тіньового сектору економіки.

Очевидно, що відновлення приватного сектору є ключовим пріоритетом для Уряду України. Лише у 2024 році потреби промисловості і комерції в інвестиціях становлять 4,2 млрд доларів

США, а робочого капіталу – 1,6 млрд доларів, тобто разом - 5,8 млрд доларів. Це загальна потреба у фінансуванні сектору [13].

На сьогодні «українська промисловість та комерційний сектор є основою української економіки та генерують близько 1/3 валового внутрішнього продукту, а також надають робочі місця для близько 6 мільйонів людей, а збитки секторів внаслідок війни оцінюються приблизно в 15,6 мільярдів доларів США»... «Щонайменше 1,6 млрд доларів США передбачено на фінансування інвестицій і важливо, щоб інструменти їх отримання були доступними для компаній, як через банківську систему, корпоративне фінансування, так і через проектне фінансування. Особливо в капіталомістких індустріях, які потребують встановлення або оновлення виробничих ліній, як, зокрема, в переробній промисловості». З метою забезпечення фінансування планується задіяти Ukraine Facility та зокрема Інвестиційну Рамку для зниження ризиків проектів в Україні» [13; 14].

Можливими шляхами розв'язання протиріч та покращення інвестиційного клімату є робота всього суспільства, спрямована на поліпшення іміджу держави, заходи щодо активізації внутрішнього інвестування, досягнення бездефіцитності бюджету, стратегія прискореного погашення зовнішнього боргу, поступова детінізація економіки, усунення законодавчих протиріч, запровадження мораторію на зміни податкового та інвестиційного законодавства, будівництво і реставрація доріг, досягнення збалансованості інтересів регіонів і держави в цілому, зростання інвестиційної привабливості всіх регіонів та реформування державної політики розвитку регіонів, стимулювання конкуренції в галузях з метою підвищення їх привабливості для інвестицій, стимулювання інвестиційної діяльності банків і розвитку фондового ринку.

Прийняття виважених своєчасних рішень Уряду щодо податкового регулювання інвестиційної діяльності сприятиме залученню прямих іноземних інвестицій.

Остаточне реформування судової системи, ефективна боротьба з корупцією, запобігання зловживанням з боку державних органів щодо бізнесу, передбачувана державна політика та стабільне правове середовище – ключові передумови для успіху в залученні інвестицій в Україну.

Україна, як країна з великим потенціалом для розвитку промисловості та інновацій, активно розвиває індустріальні парки як один із способів стимулювання економічного зростання та залучення інвестицій. Проте, не дивлячись на певні досягнення, індустріальні парки в Україні стикаються з рядом проблем, що ускладнюють їхній розвиток та функціонування. Серед таких проблем є низка правових та економічних, організаційних та інституційних, техніко-технологічних та інформаційних факторів, які чинять вплив на розвиток індустріальних парків, а саме:

1. Недостатня інфраструктура: Багато індустріальних парків в Україні мають обмежену доступність до необхідної інфраструктури, такої як дороги, залізниці, електромережі та інші комунікаційні мережі. Це ускладнює транспортування товарів, обмін та співпрацю між підприємствами.

2. Бюрократичні перешкоди: Спрощення процедур реєстрації бізнесу та отримання дозволів є критично важливим для ефективного функціонування індустріальних парків. Проте, нерідко бюрократичні перешкоди та корупція ускладнюють процеси ведення бізнесу та вкладання коштів.

3. Відсутність кваліфікованої робочої сили: Недостатній рівень освіти та кваліфікації серед працівників може ускладнити пошук кваліфікованих кадрів для підприємств, що діють у індустріальних парках.

4. Нестабільна політична ситуація: Політична нестабільність та зміни у законодавстві можуть створити невизначеність для інвесторів та підприємств, що збільшує ризик їхньої діяльності.

При цьому важливо розглянути потенційні перспективи розвитку даного сектору економіки, серед яких:

1. Стимулювання інвестицій: Уряд повинен продовжувати створювати сприятливі умови для приваблення інвестицій в індустріальні парки, включаючи подальше поліпшення інвестиційного клімату та надання податкових пільг для інвесторів.

2. Розвиток інфраструктури: Інвестування в розвиток інфраструктури, включаючи будівництво та модернізацію доріг, залізниць, аеропортів та інших комунікаційних систем, є важливим

кроком для покращення ефективності функціонування індустріальних парків.

3. Підвищення кваліфікації робочої сили: Розвиток освіти та підвищення кваліфікації працівників є важливими для забезпечення необхідних кадрів для підприємств у індустріальних парках.

4. Створення сприятливого законодавства: Необхідно продовжувати вдосконалення законодавства, що регулює діяльність індустріальних парків, з метою спрощення процедур та зниження бюрократичних перешкод.

5. Розвиток інноваційних технологій: Індустріальні парки можуть стати центрами інновацій та досліджень, сприяючи впровадженню новітніх технологій та підтримці стартапів. Залучення високотехнологічних підприємств та інноваційних проектів може значно підвищити конкурентоспроможність індустріальних парків та всієї економіки країни.

6. Створення сприятливого бізнес-середовища: Уряд повинен активно сприяти розвитку бізнес-середовища у індустріальних парках шляхом спрощення адміністративних процедур, забезпечення підтримки та консультацій для підприємств, а також забезпечення стабільності законодавчого середовища.

7. Регіональний розвиток: Розвиток індустріальних парків може стати каталізатором розвитку регіонів, зокрема у віддалених або економічно слабких районах. Це дозволить розподіляти економічні ресурси більш рівномірно та сприятиме зменшенню регіональних нерівностей.

8. Сталість фінансової підтримки: Для забезпечення сталого розвитку індустріальних парків важливо мати стабільну фінансову підтримку з боку уряду на рівні штату або муніципалітету. Це може включати інвестиції у розвиток інфраструктури, надання податкових пільг та інші заходи, що сприяють стимулюванню бізнесу.

9. Екологічна стійкість: Забезпечення екологічної стійкості та дотримання екологічних стандартів у функціонуванні індустріальних парків стає все більш важливим аспектом. Розвиток технологій з використанням відновлюваних джерел енергії та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище є ключовими завданнями для майбутнього розвитку.

Одним з ключових чинників негативного впливу є відсутність прагматичного та наукового підходу, аналізу чинного законодавства та розробки рекомендацій щодо його удосконалення з позиції підвищення дієвості регулювання в контексті стимулювання розвитку системи індустріальних парків. Окрім цього, діяльність індустріальних парків в Україні часто стикається з неоднозначністю у визначенні компетенції органів влади, а також відсутністю ефективних механізмів контролю за їхньою діяльністю, що потребує комплексного підходу та урахування сучасних викликів, потреб розвитку економіки держави, а також активного впровадження міжнародного досвіду створення індустріальних парків.

Загальна перспектива розвитку індустріальних парків в Україні залежить від успішного вирішення вищезазначених проблем та впровадження стратегій для залучення інвестицій та стимулювання економічного зростання. Як доводить зарубіжний досвід існує низка заходів якими користуються розвинені країни для здійснення державної підтримки розвитку індустріальних парків. Серед них варто відмітити:

- співфінансування інвестиційних проєктів, коли інвестор представляє проєкт будівництва підприємства на території індустріального парку; держава бере на себе зобов'язання по фінансуванню лише частково, наприклад шляхом надання прямого трансферу, податкових пільг, надання пільгового кредитування тощо;

- опосередковане зменшення витрат інвесторів, окрім обслуговування індустріального парку. Це коли держава забезпечує безпеку промислових об'єктів, підготовку та проживання висококваліфікованих фахівців, може надавати часткове соціальне страхування;

- спрощення дозвільних та ліцензійних процедур;

- надання податкових і митних преференцій.

В процесі створення та розвитку індустріальних парків вагоме місце серед інструментів підтримки і стимулювання розвитку посідають застосування податкових інвестиційних стимулів, зокрема пільгових ставок з податку на прибуток; звільнення від ввізного мита на обладнання та устаткування, що ввозиться

учасниками індустріального парку; звільнення від сплати податку на нерухомість; звільнення від податку на землю; звільнення від податку на оренду землі; звільнення від екологічних податків тощо.

З чого можна зробити висновок, що найбільш дієвим стимулюючим чинником розвитку індустріальних парків у розвинених країнах є податкові пільги. Розглядаючи більш детально слід відмітити, що при стимулюванні розвитку індустріальних парків у різних країнах світу застосовують такі інструменти та заходи як [15; 16]:

- пільги щодо податку на прибуток підприємств (такі пільги в різних відсотках встановлені в Великобританії, Туреччині, Чехії, Нідерландах, Китай);

- звільнення від ввізного мита на обладнання та устаткування для роботи підприємств у межах індустріального парку (серед країн, що застосовують такі пільги: Нідерланди, Туреччина);

- звільнення від сплати податку на нерухомість (досить часто зустрічається саме така пільга, оскільки в багатьох країнах цей податок є досить суттєвим. Серед країн, що застосовують таку пільгу щодо індустріальних парків, належать: Польща, Нідерланди, Туреччина, Тайвань);

- звільнення від податку на землю або податку на оренду землі (Туреччина, Тайвань, Литва);

- звільнення від екологічних податків – Туреччина (звільнення від муніципального податку на тверді відходи; зниження вартості води, природного газу і зв'язку);

- звільнення від сплати місцевих податків та зборів на визначений строк (Угорщина);

- зниження тарифів на комунальні послуги (Туреччина, Угорщина), а саме - на воду, природний газ, послуги зв'язку тощо;

- державні гарантії для інвесторів індустріального парку у випадку зміни податкового законодавства, що призводить до погіршення умов в частині митного, податкового та інших режимів.

Можна стверджувати, що усвідомлення ролі держави в розбудові індустріальних парків поступово змінювалось з пасивної – простого надання, формування інфраструктури, на

активну – розробка та запровадження різноманітних стимулів і преференцій учасникам індустріальних парків на місцевому й загальнонаціональному рівнях. Основні стимули, що наразі використовуються в міжнародній практиці для індустріальних парків, містять [17; 18]:

- кредити за спеціальними пільговими ставками;
- звільнення від податків та мит;
- субсидіювання оренди;
- надання землі на пільгових умовах;
- субсидіювання тарифів на електрику та воду;
- преференційні тарифи на телекомунікаційні послуги;
- спрощені регуляторні процедури, єдине вікно;
- колективне використання послуг та активів;
- створення житлової та комунальної інфраструктури для працівників.

Таке розмаїття застосування заходів, стимулів та інструментарію щодо стимулювання розвитку індустріальних парків свідчить про те, що кожна країна має свою власну специфіку у забезпеченні сприятливих умов господарської діяльності учасників індустріальних парків.

Україна може використовувати міжнародний досвід створення і функціонування індустріальних парків для вдосконалення власного підходу та досягнення ефективності в цій сфері. Ключовими аспектами, які необхідно врахувати на основі міжнародного досвіду, є:

– **Правове середовище:** Уряд України може аналізувати законодавство та регулятивні рамки інших країн, які успішно розвивають індустріальні парки. Це допоможе вдосконалити власне законодавство щодо створення та функціонування індустріальних парків, забезпечивши прозорість, стабільність та захист прав інвесторів.

– **Фінансова підтримка:** однією з ключових складових успіху індустріальних парків є фінансова підтримка з боку уряду. Україна може вивчити механізми надання фінансових пільг та стимулів для інвесторів у інших країнах і адаптувати їх до власних потреб.

–Інфраструктура: створення ефективної інфраструктури є важливим аспектом розвитку індустріальних парків. Уряд України може вивчити кращі практики з будівництва та управління інфраструктурою у інших країнах для забезпечення оптимальних умов для розвитку підприємств.

–Підтримка інновацій: Залучення високотехнологічних підприємств та інноваційних проектів може значно збільшити конкурентоспроможність індустріальних парків. Уряд може вивчити міжнародний досвід щодо створення спеціалізованих інноваційних центрів та інкубаторів у складі індустріальних парків.

–Розвиток людських ресурсів: Україна може використовувати міжнародний досвід у сфері розвитку кадрового потенціалу для індустріальних парків, зокрема шляхом співпраці з університетами та навчальними закладами для забезпечення необхідних кваліфікацій робітників.

Окрім зазначеного, можна також відмітити, що інструменти стимулювання розвитку індустріальних парків в зарубіжних країнах можна систематизувати за такими напрямками як:

–Спеціальні гарантії: Захист прав інтелектуальної власності та авторських прав на законодавчому рівні (США, Туреччина, Німеччина, Угорщина, В'єтнам, Єгипет, Чехія, Польща, Китай, Україна, Афганістан, Литва, Канада, Нідерланди);

–Фінансова підтримка: Фінансування первинного проектного планування за рахунок коштів різних бюджетів (агентство економічного розвитку, департамент громадських робіт або спеціальний орган індустріального розвитку), (Литва);

–Податкові пільги і преференції: застосування прискореного методу податкової амортизації (Канада); звільнення від оподаткування імпортом та експортом митом (Нідерланди); 10 років канікул з податку на прибуток, отриманого від реалізації товарів, робіт, послуг (Чехія); Пільгові умови підключення до інженерних комунікацій; звільнення ІП від податку на нерухомість (Нідерланди); звільнення від земельного податку; для керуючих компаній встановлена пільгова ставка земельного податку;

– Субсидіювання/дотування: покриття муніципалітетом 15% витрат на оренду чи перепрофілювання ділянки під будівництво ІП, створення інженерної і транспортної інфраструктури (Угорщина);

мНефінансова підтримка: використання для розміщення об'єктів нерухомості, що належать громадському чи квазі-громадському органу; можливість отримання мандата на створення екологічно безпечного об'єкта, діючого поза рамками загального регулювання та зонування (Німеччина); стимулювання персоналу як складова розвитку підприємства (Китай); сервісне та технічне обслуговування виробничих і складських приміщень.

Використання міжнародного досвіду може допомогти Україні ефективно розвивати індустріальні парки, забезпечуючи сталий економічний розвиток та приваблюючи іноземні інвестиції особливо в умовах післявоєнної відбудови країни.

Слід зазначити, що індустріальний парк розв'язує три головні проблеми, з якими стикається промисловий інвестор: під'єднання до мереж, проблему землі та вартості виробничого обладнання.

Серед глобальних причин які перешкоджають розвитку індустріальних парків можна виділити наступні: низький рівень економічної та політичної стабільності; малий приплив іноземних інвестицій та внутрішніх реінвестицій; відтік робочої сили; недостатність реальних майданчиків для розміщення виробництва з налагодженою інфраструктурою.

Також серед причин, що проявилися на практиці - нераціональний вибір ділянки під індустріальний парк з боку місцевої влади. Наприклад, є випадки, коли вся ділянка під парк виявляються торфовищем. А також створення парків найчастіше ініціюють місцеві громади, які не розуміють як розвивати подібні проекти, внаслідок чого процвітає корупція і неправомірне витрачання коштів. Крім того, процедура виключення з реєстру за клопотання Міністерства економіки нова, тому бюрократичні процеси сповільнюють цю процедуру.

Серед проблем розвитку індустріальних парків в Україні науковці виокремлюють [19]: недосконалу законодавчу базу, що сповільнює фінансування та інвестиційний аспект; низький рівень

зацікавленості бізнесу у приєднанні до комплексу парку через нерозвиненість сфери в Україні; повільний розвиток парків, адже не у всіх є сайти та використовуються сучасні технології; складна процедура реєстрації парку у місцевих органах влади; необхідність залучення значних інвестицій для забезпечення роботи парку та недостатній рівень фінансування з боку держави, що ускладнює розвиток парків та їх здатність залучити потенційних резидентів; відсутність ефективної системи підтримки та співпраці між парками, що обмежує можливості обміну знаннями, досвідом та ресурсами, перешкоджає їхньому розвитку та ефективності; недостатня увага до розвитку інноваційного екосистеми. Брак належної підтримки та стимулювання інноваційного середовища у парках обмежує здатність до розвитку новаторських ідей, досліджень та комерціалізації технологічних розробок.

Серед основних викликів для індустріальних парків є:

- неточність або застарілість містобудівної документації;
- відсутність об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури в індустріальних парках;
- необхідність значних інвестицій коштів приватних інвесторів;
- недостатній досвід ініціаторів створення індустріальних парків та керуючих компаній щодо реалізації таких проектів;
- низька інформаційна підтримка щодо пропозицій про розміщення виробничих потужностей у таких парках;
- недостатній обсяг фінансування проектів регіонального розвитку, пов'язаних із створенням інфраструктури індустріальних парків;
- низька активність органів місцевого самоврядування;
- низький рівень залучення громадськості до розгляду відповідних ініціатив;
- відсутність відповідних пріоритетів у програмах розвитку територій і регіонів.

Надання податкових пільг є одним з механізмів стимулювання розвитку індустріальних парків. Органи місцевого самоврядування наділені повноваженнями згідно Податкового кодексу України щодо встановлення ставок та пільг із сплати місцевих податків

і зборів, включаючи податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плату за землю.

Проте, на початок 2023 року не було сформовано і не було погоджено з Антимонопольним комітетом жодної програми державної допомоги ініціаторам створення – суб'єктам господарювання, керуючим компаніям і учасникам індустріальних парків за рахунок коштів місцевих бюджетів. Тобто суб'єктам господарювання, що провадять діяльність в індустріальних парках, зазначена допомога не надавалася. Отже, індустріальні парки фактично не користувалися передбаченими законодавством формами державного стимулювання.

Розкриттю потенціалу індустріальних парків та покращенню умов інвестиційної діяльності в Україні може стати обґрунтований вибір території для створення індустріальних парків та їх спеціалізації з урахуванням:

- пріоритетів та суспільних інтересів регіону та територіальних громад, цілей та завдань регіональних стратегій розвитку та територіальних громад;

- проведення аналізу попиту і пропозиції наявності спеціалізованих трудових кадрів;

- проведення аналізу наявності виробничо-господарських зв'язків, які формують ланцюги використання результатів роботи одних виробництв іншими для отримання цінного продукту;

- наявності оновленої актуальної містобудівної документації, в якій зазначено можливість промислового використання земельних ділянок для індустріальних парків;

- можливостей використання місцевих виробничих ресурсів;

- доступності для осіб, які працюють у межах індустріального парку, об'єктів соціальної інфраструктури, в тому числі за його межами;

- недопущення в межах індустріальних парків зловживання домінуючим становищем, концентрації суб'єктів господарювання;

- сприяння розвитку індустріальних парків на основі моделі еко-індустріального парку, з урахуванням пріоритету екологічної безпеки, збереження та розвитку природоохоронних територій та об'єктів;

- сприяння сталому розвитку територій з урахуванням забезпечення участі індустріальних парків у розвитку інноваційної

та дослідницької інфраструктури, інноваційних підприємств, гармонізованому міському та промислового розвитку;

– поступова мінімізація участі держави у питаннях інституційного забезпечення функціонування індустріальних парків.

Варто також зазначити, що є і критики стосовно доцільності застосування податкових та митних пільг, як особливих преференцій, адже це вважається кроком до корупції та арбітражу. Деякі експерти вважають, що податкові стимули не впливають на рішення інвесторів розпочинати бізнес чи ні. Водночас, згідно з даними Європейської Бізнес Асоціації, у 2020 році основними перешкодами для іноземних інвестицій в Україну стали недовіра до судової системи та розповсюджена корупція.

За даними Європейської Бізнес Асоціації [20] інвестиційний індекс, який відображає настрої бізнесу щодо поточного стану інвестклімату України та прогнози на найближчі 6 місяців, має наступну динаміку (рис. 5).

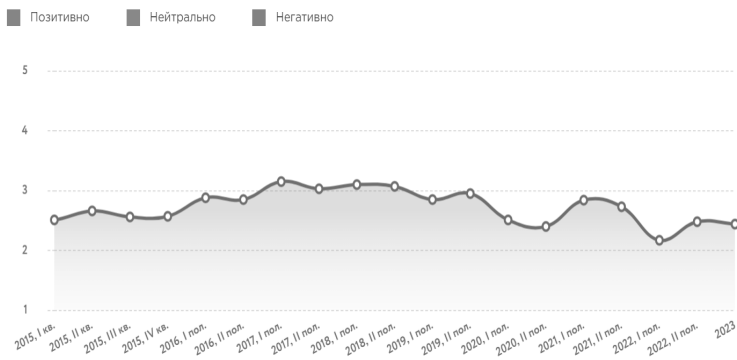

Рис. 5 Динаміка інвестиційного індексу [20]

Тенденції свідчать про зниження цього показника на тлі широкомасштабного вторгнення.

У цьому аспекті запорукою відновлення України, респонденти вважають такі чинники: боротьба з корупцією, державна політика збереження людського капіталу та створенням привабливих умов праці для молоді; привабливі умови для інвесторів, реформування судової системи та розвиток української промисловості. Також поряд

з реформуванням податкової системи опитані зазначили надзвичайну важливість повернення українців, що емігрували, із-за кордону. За даними Європейської Бізнес Асоціації у 2024 році майже 80% МСБ планують розширювати бізнес та залучати кошти у розвиток [21]. Крім того за рік на три відсоткових пункти збільшилась кількість підприємців, що планують розширення бізнесу та склала 79% (з них 30% планують відкриття нових напрямків бізнесу, а 14% планують розширювати географію діяльності та виходити на інші ринки). Така тенденція свідчить про наявність потенційних можливостей для залучення нових учасників індустріальних парків.

Серед рекомендацій щодо покращення функціонування індустріальних парків слід відзначити наступні: оновлення законодавчої бази відповідно до умов сьогодення з акцентом на питання фінансової допомоги існуючим та новим паркам; вдосконалення стратегії розвитку індустріальних парків, адже існуюча «Стратегія розвитку індустріальних парків на 2023–2030 роки» не повністю описує окремі заходи, наприклад «здійснення заходів з надання підтримки для релокації підприємств в індустріальні парки» [5]; зменшення податкового навантаження, що поліпшить умови для реалізації інноваційних ідей підприємств, які будуть цікавими для парків; спрощення процедури реєстрації парків разом з її цифровізацією та вдосконаленням перевірок проєктів; допомога держави у питанні підведення комунальних послуг та дослідження питання вигоди альтернативних джерел енергії; пошук нових інвестиційних ресурсів під час війни; розвиток партнерських відносин з університетами, іншими науковими установами для сприяння інноваційних досліджень та обміну знаннями. Наприклад, залучення науковців та студентів до парків може сприяти впровадженню нових технологій та забезпечити свіжий погляд на проблеми, з якими зіштовхуються підприємства в парку; створення механізмів для сприяння співпраці та обміну досвідом між підприємствами, які діють у парку. Організація регулярних заходів, таких як конференції, може сприяти взаємодії між підприємствами, зростанню інноваційного середовища та стимулюванню розвитку індустріального парку.

Індустріальні парки відіграють важливу роль у забезпеченні інноваційної діяльності підприємств та залученні інвестицій в економіку України. Вони створюють сприятливе середовище для розвитку технологій, сприяють обміну досвідом і співпраці між підприємствами. Заходи, такі як оновлення законодавства, підтримка фінансування, спрощення процедур та розвиток партнерства, є важливими для покращення функціонування парків. Все це сприятиме залученню інвестицій, розвитку інноваційних проєктів та підтримці сталого економічного зростання в Україні.

Широкомасштабне вторгнення внесло свої корективи в територіальні пропорції розподілу суб'єктів господарювання та населення. Від початку повномасштабної війни і станом на кінець вересня у більш безпечні регіони переїхало 840 підприємств і 667 з них вже працюють на новому місці. Однак, відповідно до даних Опендатабот найбільша частина бізнесів сконцентрувала свою діяльність в Закарпатській та Львівській областях – по 120 та 199 компаній відповідно. Серед популярних безпечних регіонів для підприємців також можна відзначити Чернівецьку область – 78 релокантів, та Івано-Франківську – 70 [22] (Рис. 6).

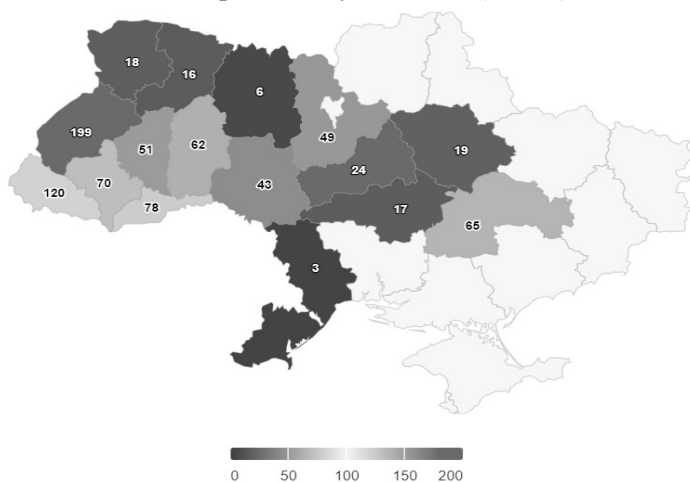

Рис. 6. Релоковані підприємства України (за даними Опендатабот на листопад 2023 року) [22]

З метою згладжування структурних диспропорцій спричинених широкомасштабним вторгненням є необхідність створювати умови для стимулювання формування і розвитку суб'єктів господарювання на базі індустріальних парків. Наприклад, для територій, які постраждали від військових дій доцільно запроваджувати більш вигідні умови формування та функціонування індустріальних парків. Так, Миколаївська область, нині є однією з таких територій, що потребує державного стимулювання у цьому аспекті.

Вважається доцільне для територій, які постраждали внаслідок військових дій та інфраструктура яких зазнала втрат, передбачити особливі умови щодо регулювання діяльності індустріальних парків та залучення ними інвестицій і загалом розвитку економіки держави. Це дозволить реалізувати функціональне призначення індустріальних парків щодо вирівнювання економічного розвитку регіонів та підвищення якості життя населення України, запровадження інноваційних та енергозберігаючих технологій, створення нових робочих місць. У цьому ключі пропонується:

- внести корективи до законодавчо-нормативної бази та дозволити органам місцевого самоврядування звільняти учасників індустріальних парків не лише від сплати земельного податку, а й від сплати транспортного податку;

- передбачити можливість органів місцевого самоврядування тих територій, які постраждали від війни (відповідно до встановленого переліку), встановлювати ставки з єдиного податку для учасників індустріальних парків в розмірі, меншому за розмір цього податку, встановлений рішенням відповідного органу місцевого самоврядування для певної категорії та групи суб'єктів господарювання, що сплачується на відповідній території;

- розробити законодавчі ініціативи щодо запровадження пільг (в частині зниження відсотку єдиного внеску, протягом дії воєнного стану та до 3 років після його завершення) для бізнесу, який працює у постраждалих від війни регіонах та є учасником індустріального парку й працює або працюватиме на таких територіях;

- звільнити від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України у митному режимі

імпорту устаткування, обладнання та комплектуючих до них не лише для учасників індустріальних парків, а й для інших суб'єктів індустріального парку, якщо такі товари використовуються ними для облаштування цих індустріальних парків або для здійснення господарської діяльності у їх межах;

- скоротити регуляторні процедури і зменшити кількість перевірок;

- запровадити дієвий механізм страхування інвестицій від воєнних ризиків (де гарантом для приватних інвестицій в ІП на території, які постраждали від війни є держава або органи місцевого самоврядування);

- в частині організаційно-технологічних заходів для учасників індустріальних парків передбачити спрощення реєстрації ІП;

- розробити систему фінансових винагород для учасників індустріальних парків, яка б стимулювала їх брати участь у відновленні фінансової спроможності держави;

- застосовувати чинну процедуру надання керуючим компаніям та ініціаторам створення – суб'єктам господарювання безвідсоткових кредитів (позик), цільового фінансування на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків;

- звільнення від екологічного податку на період військового стану;

- здійснення заходів з надання підтримки для релокації підприємств в індустріальні парки;

- зниження тарифів на комунальні послуги;

- створити інформаційно-аналітичну систему моніторингу статистичних та адміністративних показників розвитку індустріальних парків з метою забезпечення прозорості;

- надання консультаційної допомоги та підтримки органами місцевого самоврядування учасникам індустріального парку та керуючій компанії в питаннях залучення інвестиційних ресурсів, міжнародної технічної допомоги для відновлення зруйнованого майна та інфраструктури регіонів і громад;

- гарантоване обладнання інфраструктури та транспортних шляхів (облаштування доріг, водопровід, газопровід);

- спрощення процедури узгодження переліку товарів, які ініціатор створення, керуюча компанія або учасник індустріального парку хочуть ввезти без сплати мита;

- безкоштовне приєднання до інженерних мереж за рахунок інвестиційної складової тарифу;

- запровадження стимулів для реінвестування у промисловість та на науку – 200,0% амортизація необоротних активів виробничого та наукового призначення для підприємств індустріальних парків;

- стимулювання створення високотехнологічних виробництв, в тому числі мережі транснаціональних індустріальних парків та кластерів;

- спрощення регуляторних процедур та формування єдиного вікна;

- забезпечення прозорості в реалізації положень законодавства про індустріальні парки у частині держпідтримки;

- зміцнення співпраці з Агенціями регіонального розвитку, ОДА/OBA та органами місцевого самоврядування для формування кращого бізнес-клімату для інвесторів;

- усунення бар'єрів і створення додаткових стимулів для тих, хто готовий вкладати кошти у виробничі проекти.

Крім того, варто визначити виключний перелік критеріїв до учасників індустріальних парків, що мають право на застосування стимулюючих особливостей оподаткування (мінімальна кількість робочих місць, види діяльності, середня заробітна плата по підприємству).

Такі пропозиції лежать в площині Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки щодо пріоритетних цілей - розвиток економічної, інфраструктурної, соціально-культурної зв'язаності та інтегрованості на національному, регіональному та місцевому рівні; прискорення економічного зростання регіонів та територій з низьким рівнем соціально-економічного розвитку тощо. І знаходяться в рамках стратегічної цілі II «Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів»

Варто також відмітити, що на сьогоднішній день, існуюча фінансова інфраструктура відкриває можливості для іноземних

компаній інвестувати в Україну, застраховуючи свої інвестиції від воєнних ризиків. Наприклад, згідно з інформацією Міністерства економіки України, в найближчий час за підтримки MIGA інвестори зможуть застрахувати свої інвестиції в Україну, придбавши спеціальний страховий поліс, з можливістю отримати до 90% компенсації за можливі збитки, спричинені воєнними діями. Домовленості з MIGA щодо пілотного проекту на 30 млн доларів США вже досягнуті, а також аналогічних проектів на суму до 1 млрд доларів США у 2023 році. Також, аналогічні угоди укладено з Американською міжнародною фінансовою корпорацією розвитку (DFC), яка зазвичай надає підтримку американським інвесторам. Вони також готові фінансувати український бізнес та страхувати іноземні інвестиції в Україну.

У той самий час, внутрішні інвестори до 2023 року включно знаходилися в менш вигідному положенні, порівняно з іноземними, оскільки вони не могли скористатися зазначеним вище механізмом страхування своїх інвестицій від воєнних ризиків.

Вітчизняне Експортно-кредитне агентство не має права надавати такі послуги, оскільки, згідно з Законом України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності», воно здійснює страхування інвестицій виключно з України. Крім того, згідно з даними Державної служби статистики України, у 2021 році 69% всіх капітальних інвестицій були здійснені за рахунок власних коштів підприємств та організацій.

З 1 січня 2024 року почали діяти норми Закону України Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків. Якими серед низки положень почали діяти такі як: «страхування та перестрахування експортних кредитів, а також страхування та перестрахування від воєнних та/або політичних ризиків кредитів українських суб'єктів господарювання, пов'язаних з інвестиціями у створення об'єктів та інфраструктури, необхідних для розвитку переробної промисловості та експорту товарів (робіт, послуг) українського походження»; «страхування та перестрахування прямих інвестицій з України,

а також страхування та перестрахування прямих інвестицій в Україну від воєнних та/або політичних ризиків»; «Кабінет Міністрів України за погодженням із Національним банком України визначає перелік воєнних та політичних ризиків, а також умови та порядок страхування (перестрахування) таких ризиків при здійсненні ЕКА видів діяльності, визначених цією частиною». Це відкриває нові можливості для стимулювання залучення інвестицій.

Основна суть цього документу полягає у наданні права Експортно-кредитному агентству України (ЕКА) страхувати інвестиції від воєнних ризиків. Він дозволяє українським інвесторам та промисловцям розраховувати на компенсацію втрат у випадку «прильоту». Однак варто зазначити, що допоки цей механізм не відпрацьований і потребує удосконалення.

Усунення виявлених недоліків правового та економічного, організаційного та інституційного, техніко-технологічного та інформаційного характеру, які чинять вплив на розвиток індустріальних парків та реалізація означених напрямків, які сприятимуть створенню і розвитку мережі індустріальних парків на території України в умовах воєнного стану та поствоєнного відновлення буде активізувати інвестиційну діяльність, сприяти збільшенню обсягів прямих інвестицій, стимулювати розвиток реального сектора економіки, сприяти створенню нових високотехнологічних виробництв і робочих місць, збільшенню обсягів та асортименту випуску експортно орієнтованої продукції.

Література

1. Індустріальні парки: підсумки 2023 року. URL: https://propertytimes.com.ua/industrialnaya_nedvizhemost/industrialni_parki_pidsumki_2023_roku
2. Про Концепцію державної регіональної політики: Указ Президента України; Концепція від 25.05.2001 № 341/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2001#Text>
3. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

4. Ukraine Humanitarian Crisis - Maps and Infographics. URL: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>
5. Про схвалення Стратегії розвитку індустриальних парків на 2023- 2030 роки: Розпорядження від 24 лютого 2023 р. № 176-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-%D1%80#Text>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Заступник голови профільного комітету Ради прогнозує відсів до половини індустриальних парків із реєстру через бездіяльність. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/937951.html>
8. В Україні створять Державний офіс розвитку індустриальних парків. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/976929.html>
9. Індустриальні парки: досвід Прикарпаття, переваги і недоліки нових пільг для учасників парків. URL: <https://suspilne.media/255858-industrialni-parki-dosvid-prikarpatta-perevagi-i-nedoliki-novih-pilg-dla-ucasniv-parkiv/>
10. Громади отримують 1 млрд грн на розбудову інфраструктури індустриальних парків. URL: <https://sluga-narodu.com/hromady-otrymaiut-1-mlrd-hrn-na-rozbudovu-infrastruktury-industrialnykh-parkiv/>
11. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>
12. ЕБА: Індекс інвестиційної привабливості України: Зміни та очікування. URL: <https://ua.sudohodstvo.org/eba-indeks-investytsijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-zminy-ta-ochikuvannya/>
13. Свириденко Юлія: \$5,8 млрд складають потреби приватного сектору України у 2024 році на відновлення, частина джерел фінансування вже є доступною. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/58-mlrd-skladaiut-potreby-pryvathnoho-sektoru-ukrainy-u-2024-rotsi-na-vidnovlennia-chastyna-dzherel-finansuvannia-vzhe-ie-dostupnoi-iuliia-svyrydenko>
14. Федюк В. Роль публічних інвестицій у залученні приватного фінансування в розвиток вітчизняної економіки. URL: <https://www.csi.org.ua/news/rol-publichnyh-investytsij-u-zaluchenni-pryvathnogo-finansuvannia-u-rozvytok-vitchyznianoj-ekonomiky/>

15. Рейнська В. Б. Податкове регулювання інвестицій в Україні: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Тернопільський нац. екон. ун-т, Тернопіль. 2015. 283 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/4533/1/rainska%20dis.pdf>
16. Пояснювальна записка до проекту Закону України від 31.08.2015 р. № 2554а URL: <https://ips.ligazakon.net/document/GH1YY68A?an=7>
17. Спасибо І. А. До питання стимулювання «Індустрії 4.0». URL: <https://ndipzir.org.ua/conference/2018/06/Spasybo.pdf>
18. Цифрова адженда України – 2020: проект. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
19. Огренич Ю. О., Кармазіна В. С. Роль технологічних та індустріальних парків у забезпеченні інноваційної діяльності підприємств і залученні інвестицій в економіку України. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. Випуск 16. С. 147-158. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/376/353>
20. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytyka/>
21. У 2024 році майже 80% МСБ планують розширювати бізнес та залучати кошти у розвиток. URL: <https://eba.com.ua/u-2024-rotsi-majzhe-80-msb-planuyut-rozshyruvaty-biznes-ta-zaluchaty-koshty-u-rozvytok/>
22. 840 підприємств в Україні переїхали через війну у безпечні регіони URL: <https://opendatabot.ua/analytics/relocation-in-war>